

INTERNACIONALIZACIJA VISOKEGA ŠOLSTVA

Drugega februarja 2011 je na Brdu pri Kranju potekal nacionalni posvet o visokem šolstvu z naslovom »Internacionalizacija visokega šolstva«. Posvet sta organizirala Ministrstvo RS za visoko šolstvo, tehnologijo in razvoj ter Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS).

Uvodna nagovora sta imela minister Gregor Golubič in Ivan Rozman, podpredsednik Rektorske konference RS. Golubič je dejal, da je v predlogu nacionalnega programa visokega šolstva 2011–2020 internacionalizacija eden od štirih osrednjih stebrov razvoja visokošolske politike. Ugotovil je, da je trenutno mobilnen en odstotek slovenskih študentov, in komentiral, da je to zelo slab rezultat.

Rozman je dejal, da je internacionalizacija visokega šolstva danes nuja in da »je mednarodna dimenzija obvezna komponenta«. Ugotovil je, da je bil nacionalni program visokega šolstva v obdobju 2007–2010 nedodelan. Nasprotno pa je za obdobje 2011–2020 nacionalni program veliko jasneje opredeljen. Cilj je, da bo Slovenija »privlačna za visokošolski študij ter za pedagoško, raziskovalno in strokovno delo tujih študentov in strokovnjakov«.

Glavni govornik je bil dr. Hans van Ginkel, rektor Univerze v Utrechtu in nekdanji predsednik Mednarodnega združenja univerz in rektor Univerze Združenih narodov. Tema njegove predstavitve je bila »internacionalizacija visokega šolstva – tradicija in izziv«. Povedal je, da bi bilo treba obuditi tradicijo srednjeveških evropskih univerz, saj so bile izjemno mednarodne, učenjaki pa so brez težav prehajali meje. Od druge polovice 19. stoletja so začele nastajati nacionalne univerze in meje so postajale čedalje pomembnejše, znanje pa je bilo vse bolj v domeni nacionalnih držav. To trend je treba obrniti in univerze spet narediti mednarodne, vpliv meja pa čim bolj zmanjšati. Dejal je, da je v Sloveniji zato zelo pomembno, da internacionalizira visoko šolstvo.

Dejal je, da mobilnost lahko merimo s številki, da pa povečevanje števil ni smiselno samo po sebi. Pomembni so rezultati srečevanja študentov in strokovnjakov na mednarodni ravni: nove ideje, inovacije, ustvarjalnost. Bistvo internacionalizacije je krepitev svobodnega in neodvisnega razmišljanja, ki se rodi v dialogu. Dialog med kulturami poveča občutek za odtenke, razlike, za komplementarnosti, za razumevanje raznovrstnosti. Povečevanje števila mobilnih je samo sredstvo za ustvarjanje razmer, v katerih bi se iskriale nove ideje. Mobilnost prinaša prepričanost idej, ta pa je v akademskem svetu vedno dobrodošla. Prav zato so dejavne, uspešne, prodorne univerze, ki imajo veliko stikov z drugimi dobrimi univerzami po svetu, po njegovem mnenju ključne.

Van Ginkel je omenil širši kontekst, v katerem delujejo univerze: družba se bliskovito spreminja, znanje je čedalje pomembnejše in izjemno hitro zastari. Omenil je nevarnost, da univerze postanejo samozadostne. Poudaril je, da morajo služiti družbam, ki se nenehno spreminjajo. »Učenje in raziskovanje sta bistveni prvini za kulturni, družbeno-gospodarski in okoljsko trajnostni razvoj posameznikov, družb in narodov.«

Pomudil se je pri procesih, ki vodijo v spremembe:

- globalizacija in lokalizacija (procesa sta zelo povezana: bolj ko so ljudje izobraženi, večji vpliv hočejo imeti na svoje lokalno okolje),

- razvoj družbe, usmerjene v znanje (vsaka knjiga, starejša od deset let, je v naravoslovju neuporabna),
- pomen etike in vrednot se povečuje,
- okoljske katastrofe,
- temeljni premik v ravnovesju med javnim in zasebnim.

Živimo v *knowledge-intensive society*. Več univerz pomeni več znanja, več znanja pomeni več citatov. Danes so citati (v naravoslovju), starejši od 5 let, že stari. Vloga univerz se spreminja: čedalje bolj postajajo usmerjevalke in povezovalke tokov znanja.

Udeležil sem se delavnice »primer dobre prakse tuje visokošolske institucije«. Vodil jo je Loufti Mohamed, dekan za mednarodni razvoj Univerze v Walesu iz Cardiffa (UWIC). Na začetku si je postavil nekaj zelo preprostih vprašanj, potem pa nanje odgovarjal na podlagi lastnih izkušenj.

»Kaj je univerza?« Ustanova, ki si prizadeva za resnico, blaginjo, pomen in red. Glede na vrstni red teh štirih stvari se univerze zelo razlikujejo. Univerzi v Cambridgeu in Oxfordu imata na prvem mestu iskanje resnice, Univerza v Walesu pa blaginjo, zato je neprimerljivo bolj socialno usmerjena. Vsaka univerza bi si po njegovem mnenju morala odgovoriti na vprašanje, kakšno je njeno poslanstvo, saj iz tega izhaja, kaj hoče.

»Kaj je internacionalizacija?« Nenehen proces. Delujemo v globalnem kontekstu, zato je treba »pridelovati« aktivne globalne državljane.

»Zakaj je internacionalizacija pomembna?« Z njo si univerza ustvari mednarodni profil in ugled.

»Kako povečati internacionalizacijo šolstva?« Tako, da izobraževalna ustanova ustvari etos. Na splošno to naredi tako, da določi vizijo, vrednote, usmeritev, strategijo, politike in splete partnerske vezi s tujimi ustanovami, konkretno pa tako, da zna za izmenjave navdušiti študente in učitelje. Ponuditi mora na primer učinkovite programe za integracijo tujih študentov v lokalno okolje (klubi, tutorstvo, *buddies programmes*). Osebe na šoli jih mora dejavno spremljati v učnem procesu in ob njem. Ustanova mora imeti privlačen in

dostopen učni program s predmeti, ki so na voljo tujim študentom. Ustanova mora spodbujati željo in nadobudnost svojih učiteljev, da bi velikokrat hodili v tujino, in dejavno vabiti tuje profesorje. Mohamed je dejal, da v njegovi šoli (ima 11.000 študentov) z veseljem sprejemajo učitelje zunaj Združenega kraljestva, ker to »pomlajuje poučevanje z drugačnimi pedagoškimi pristopi in drugačnimi učiteljskimi slogi«.

Univerza v Walesu ima impresivno mrežo mednarodnih partnerjev, med katerimi so tudi takšni, ki veljajo za najuglednejše. Na podlagi programov Tempus in Erasmus Mundus (manj pa Erasmus) imajo zelo tesne stike z arabskimi državami in Hongkongom. Kar 12 % njihovih študentov prihaja iz tujine (iz 125 držav). V šestih programih je tujih študentov kar 65 %. Spodbujajo transnacionalno izobraževanje (študenti se kadarkoli lahko odločijo za mobilnost, npr. maroški študenti, ali bodo študirali na podružnici v Maroku ali v Britaniji). Cilj ustanove je izobraziti »odgovornega globalnega državljana«. Zanimivo je, da dajejo programu Erasmus Mundus prednost pred Erasmusom, ker za Erasmus Mundus študent dobi približno tisoč funtov na mesec, za Erasmus pa pol manj.

V diskusiji po predavanju je Mohamed poudaril: »Globalization is here to stay.« Zato je po njegovem mnenju internacionalizacija nuja, ne izbira. Trdi, da je treba študentom ponuditi nekaj več. Kot prednost mobilnosti je navedel povečanje samozavesti, izostritev kulturnega zavedanja (*cultural awareness*).

Dal je tudi nekaj praktičnih nasvetov tistim, ki skrbijo za mednarodno sodelovanje. Ustanova mora imeti podporno moštvo/osebo, ki bo domače študente dobro pripravila na odhod v tujino (posebna priprava: na kaj vse morajo biti pripravljene, kako ublažiti kulturni šok, povezati jih s študenti, ki so že bili v izbrani državi, da bo strah pred neznanim čim manjši), hkrati pa bo tujim študentom ves čas na voljo z nasveti, usmeritvami in pomočjo. Šola bi morala imeti *welfare team*, ki bi za tuje študente skrbel kot za otročičke. Oseba, ki bi skrbela za tuje študente, bi morala te študente »posvojiti« in postati njihov stric/teta. Za začetek jih je

treba naučiti najosnovnejših stvari, kot so, kako se zahvali in pozdravi, kaj v kulturnem okolju velja za nezaželeno ipd.

Mohamed je zase rekel, da je »izdelek internacionalizacije«. Rodil se je v Egiptu, študiral v ZDA, na Norveškem, Združenem kraljestvu ..., zdaj pa kot dekan sam spodbuja internacionalizacijo. Pravi, da bi šlo brez internacionalizacije veliko darov mladih ljudi v nič.

Delavnicam je sledila panelna razprava, na kateri so govorili Golobičev namestnik Jozsef Györkös, rektorji Radovan Pejovnik (Univerza v Ljubljani), Ivan Rozman (Univerza v Mariboru), Rado Bohinc (Univerza na Primorskem), Franko (Univerza v Novi Gorici) in Rok Primožič (ŠOS).

Pejovnik je izjavil: »Internacionalizacija je več kot mednarodno sodelovanje, je osnovno merilo kakovosti!« V Sloveniji se UL ne more primerjati z nikomer (UL je menda dosegla zgornjo mejo števila vpisanih študentov), zato se mora primerjati z Evropo in svetom. Izjavil je, da je UL zelo vpeta v mednarodno sodelovanje:

- sodelovanje v mednarodnih šolah,
- sodelovanje v mednarodnih projektih,
- vodenje delovnih skupin v evropskem prostoru,
- vpetost v mednarodne univerzitetne mreže.

Strateški cilj UL je povečati mednarodno sodelovanje. Kakovost raziskovalnega in razvojnega dela je treba izboljšati. UL je imela leta 2010 250 projektov v EU. Na leto gre z UL v tujino študirat približno tisoč študentov, prav toliko jih pride na UL. Najboljša fakulteta se lahko pohvali s 3-odstotnim deležem izmenjanih študentov. Največ študentov gre študirat v Španijo, na Portugalsko in v Nemčijo. Kritično je pripomnil, da študenti velikokrat dajo prednost »prijaznosti« tuje ustanove pred kakovostjo študija. Mednarodna uveljavljenost UL je velika konkurenčna prednost pred drugimi slovenskimi univerzami.

Ivan Rozman z Univerze v Mariboru je poročal, da se število njihovih mobilnih študentov giblje okrog 1,5 %, da pa je to veliko premalo. Cilj je doseči 10 %. Imajo podpisanih sto bilateralnih pogodb, tudi z afriškimi in azijskimi ustanovami. Poudaril je aktivno

članstvo v mednarodnih mrežah in prizadevanja za črpanje denarja iz EU. Bolj bi morali razviti mednarodno pisarno. Spopadajo se s hudo konkurenco agresivnih, privlačnejših in finančno bolje podprtih avstrijskih univerz. Rozman je menil, da pretirana zaščita slovenskega jezika prej škodi kot koristi. Z UL se težko primerjajo, saj imajo dvakrat manj študentov in trikrat manj zaposlenih. Cilj Univerze v Mariboru je preboj med 500 najboljših univerz v nekaj letih.

Rado Bohinc z Univerze na Primorskem je pri matični ustanovi pohvalil »smelo, odločno usmerjenost v internacionalizacijo«. Med letoma 2005 in 2009 se je mobilnost vsako leto povečala za 50 odstotkov. Na njihovi univerzi je trenutno mobilnih 2–3 % študentov, toda s tem rektor »nikakor ni zadovoljen«. Vidi »velikanske možnosti«, treba je »sprostiti zelo veliko energije« in »vzpostaviti poseben center za mobilnost in mednarodno raziskovanje«. Želijo si čim več tujih študentov in bodo poskušali uresničiti bolonjski cilj: 20 % mobilnih študentov do leta 2020.

Mladen Franko z Univerze v Novi Gorici je dejal, da je internacionalizacija nuja in strateška odločitev hkrati. Na njegovi univerzi je mobilnih 2–3 % domačih študentov. Je edina slovenska univerza, ki ima prostore v tujini (Gorica). Zaradi obmejne lokacije čutijo močno potrebo po sodelovanju in so zelo vpeti v mednarodni prostor (Gorica, Trst, Benetke). Udeležba tujih študentov je kar 13,6 %, od tega imajo na doktorski ravni redno vpisanih 46,9 % tujih študentov. Od 92 raziskovalcev imajo kar 31,6 % tujih. Za slovenščino jih ne skrbi: kdor se hoče zaposliti, se mora naučiti slovensko (obvezna udeležba tečajev). Največ tujih predavateljev prihaja iz Italije.

Rok Primožič je kot predstavnik študentov dejal, da ga veseli, da je internacionalizacija postala ena od prednostnih nalog slovenskih univerz. Prednost izmenjav je po njegovem, da študenti vidijo, da »naš način študija ni edini« in da je kakovost študija zelo različna. Povedal je, da je trenutno stopnja mobilnosti nizka, se pa študenti zelo veliko pogovarjajo o tem, vsem je všeč ideja. Tudi sam je vedno

znova navdušen nad odzivom študentov, ki se vrnejo v Slovenijo. Drugačna izkušnja študija se mu zdi najbolj dragocena. Študenti širijo znanje, spoznavajo dobre prakse, kulture, povečajo se jim priložnosti za delo. Za povečanje mobilnosti je predlagal boljšo promocijo mobilnosti (»razbliniti strahove«) in dovolj velike štipendije. Problem so socialno šibki študenti, pa tudi tujim študentom bi morali omogočiti socialne transferje, ki so jih deležni slovenski študenti. Kot ovire mobilnosti je navedel neustrezno mentorstvo/tutorstvo, študenti dobijo premalo informacij, ko se odločajo za odhod v tujino. Primožič meni, da je izkušnja tujine premalo izkoriščena. S študenti, ki pridejo z izmenjave, bi bilo treba opraviti poglobljene pogovore/intervjuje. Spodbuditi bi morali tudi večjo mobilnost predavateljev in druge oblike mobilnosti, npr. EVS (prostovoljci) in MvA (Mladi v akciji). Neformalni del učenja je prav tako pomemben kor formalni!

Jozsef Györkös je dejal, da je internacionalizacija »v službi kakovosti« in da spodbuja gospodarsko in kulturno sodelovanje. Omenil je, da se v kratkem obeta nov zakon o priznavanju izobraževanja, ki bo »evropsko poenoten in preprostejši«.

Razvila se je živahna razprava. Erasmus koordinatorka z Ekonomske fakultete UL je dejala, da so tujci, ki študirajo pri nas, in slovenski študenti, ki študirajo v tujini, resnični diplomati (poleg športnikov). Skrbi jo, ker se število odhajajočih študentov zmanjšuje. Opozorila je na zelo zapletene birokratske ovire pri izmenjavah z »eksotičnimi« državami. Tudi najboljši tamkajšnji strokovnjaki morajo čakati tudi po pol leta, da smejo v Slovenijo.

Rado Bohinc je opozoril na pravilo, da je izvajanje izobraževanja v tujem jeziku dovoljeno samo, če je na voljo enako izobraževanje tudi v slovenščini. Po njegovem je pravilo zastarelo.

Radovan Pejovnik je dejal, da »je nekaj z mobilnostjo v Sloveniji zelo narobe«. Slovenija je po njegovem tako majhna, da bi bilo pametno ustanoviti enoten slovenski univerzitetni sistem po vzoru Univerze Kalifornije ali Univerze v Parizu. Univerza Slovenije bi dala po njegovem mnenju zelo dobre rezultate, ker

»bi znotraj lahko naredili stvari veliko boljše«.

Na koncu so bili vsi panelni govorniki povabljeni, naj povzamejo tri najpomembnejše naloge svoje ustanove. Franko je naštel: krepitev mednarodnih stikov, pošiljanje študentov ven in dodatna promocija mednarodne izmenjave. Pejovnik je naštel: ostati najboljša univerza, vzpostaviti sistem kakovosti, pridobiti sredstva za izvedbo programov. Rozman je naštel: skrb za kakovost (prepoznavnost univerze), skrb za ljudi (študentje se morajo dobro počutiti), mreženje (podonavska regija, EU, svet). Bohinc je naštel: do leta 2013 podvojiti število mobilnih študentov, krepiti podiplomski študij, odstraniti ovire pri pridobivanju viz (postopki morajo biti krajši). Primožič je naštel: promocija mobilnosti, podpora socialno šibkejšim študentom, ureditev priznavanja znanja, pridobljenega v tujini.

Namen nacionalnega posveta je bil opraviti pomanjkanje javne razprave o problematiki visokega šolstva v Sloveniji. Sodeč po zelo veliki, celo rekordni udeležbi je bil takšen posvet zelo potreben.

Borut Petrovič Jesenovec